

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav translatologie
Filologie – Translatologie

Teze disertační práce

PhDr. Jovanka Šotolová

**Překlad literárního díla z francouzštiny do češtiny
po roce 1989.
Specifika a úskalí překladu, sociokulturní parametry**

Translation of French literary works into Czech after 1989: The specifics, risks and
sociocultural characteristics of translation

Praha, 2015
Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Rubáš, PhD.

Klíčová slova

Literární prostor, literatura, česká literatura, francouzská literatura, frankofonní literatura, překlad, překlad literárního díla, recepce autora, recepce díla, recepce literatury, posvěcení, literární kritika, kniha, čtenář, čtenářství, knižní trh, nakladatelství, ediční plán, literární ceny, distribuce a prodej knihy.

Key words

Literary space, literature, Czech literature, French literature, francophone literature, translation, translation of literature, reception of an author, reception of a literary work, reception of literature, consecration, literary criticism, book, reader, readership, publishing market, publisher, publishing plan, literary awards, distribution and sale of books.

Abstrakt

Studie popisuje hlavní rysy recepce francouzsky psané literatury prostřednictvím českých překladů publikovaných knižně po roce 1989. Jejím cílem je komentovat okolnosti, podmínky a důsledky toho, jak je v českém prostředí zprostředkována literatura jiné jazykové oblasti. Analýza recepce vychází z bibliografického korpusu knižně vydaných českých překladů francouzské beletrie v období let 1990 až 2013.

Titulová skladba české překladové produkce za období posledního čtvrtstoletí je sice poměrně bohatá a velice pestrá, avšak není možné objektivně vyhodnotit, zda podává reprezentativní obraz aktuální francouzské literární scény. K tomu chybí nejen dostatečný časový odstup, ale i uspokojivá metodika určení „ideálního“ vzorce. I tak je ale jasné, že v podobě knižně vydaných překladů nedostává český čtenář uspokojivý nástroj k plnohodnotné reflexi francouzského literárního prostoru: pokud jde o současnou literární produkci, český knižní trh nabízí vyšší poměr děl s prvořadě komerčním potenciálem (bestsellerů, literárními cenami odměněných knih určených široké čtenářské obci) a upozaduje celý segment literatury pro náročné čtenáře (včetně experimentální tvorby), který však je jednou z důležitých charakteristik francouzské literární scény. Kanonická literatura se jistě pozornosti těší, i v této oblasti se ale nakladatelé zaměřují prioritně na opakovaná vydání osvědčených titulů, než by hledali díla nová a výjimečná. Důvody nepoměru edičních preferencí je ale třeba hledat zejména ve velikosti francouzského a českého knižního trhu a potenciálního počtu čtenářů.

Abstract

The study describes main features of the reception of French literature translated to Czech and published in Czech Republic after 1989. Its goal is to comment on the circumstances, conditions, and consequences of the way Czech environment conveys literature of a different language and geographic area. The analysis of the reception is based on the bibliographic corpus of Czech translations of French literature published in print between 1990 and 2013.

While the composition of Czech translations published in the last 25 years is rich and varied, it is not possible to objectively assess whether it gives a representative picture of the current French literary scene. For that, there is not only too little time detachment, but also a satisfactory methodology for determining an 'ideal' pattern is missing. Nevertheless it is clear that the Czech reader does not have a suitable tool for a full-fledged reflection of the French literary scene: in the case of current literary production, Czech book market offers a higher ratio of works with primarily commercial potential (bestsellers, books intended for wide readership which have obtained literary prizes) and suppresses the segment of literature for demanding readers (including experimental works), which is one of the important aspects of the French literary scene. Although canonical literature has been receiving some attention, even in this area publishers tend to focus mainly on repeated editions of proven titles rather than searching for new and exceptional works. The search for the reasons behind the disproportional publishing has to, for the most part, focus on the difference in size of the French and Czech book market and the number of potential readers.

FRANCOUZSKÁ LITERATURA V ČESKÝCH PŘEKLADECH	4
1.2 VÝCHODISKA A HYPOTÉZY, ZVOLENÁ METODIKA PRÁCE	4
1.2.1 HYPOTÉZY	4
1.2.2 METODIKA PRÁCE.....	5
1.3 STRUKTURA PRÁCE	7
1.3.1 KAPITOLA (1) ÚVOD.....	7
1.3.2 KAPITOLA (2) O LITERATUŘE, ČTENÁŘSTVÍ, PŘEKLADU A RECEPCI	7
1.3.3 KAPITOLA (3) FRANCOUZSKÁ LITERATURA DNES	7
1.3.4 KAPITOLA (4) ČESKÁ LITERATURA DNES	7
1.3.5 KAPITOLA (5) KNIHY VE FRANCII A V ČESKÉ REPUBLICCE	7
1.3.6 KAPITOLA (6) FRANCOUZSKÁ LITERATURA ČESKY – SPECIFIKA ČESKÉHO PROSTŘEDÍ.....	7
1.3.7 KAPITOLA (7) FRANCOUZSKÁ LITERATURA ČESKY – RECEPCE V DETAILECH	8
1.3.8 KAPITOLA (8) ČESKÉ PŘEKLADY Z FRANCOUZŠTINY VYDANÉ V LETECH 1990 AŽ 2013.....	8
1.3.9 KAPITOLA (9) ZÁVĚR	8
1.4 ZÁVĚRY	9
1.4.1 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	10
1.4.2 SLOVO ZÁVĚREM	11
1.5 PŘÍNOS STUDIE A DALŠÍ SMĚRY BĀDÁNÍ	11
1.6 VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE.....	12

Francouzská literatura v českých překladech

Studie popisuje hlavní rysy české recepce francouzsky psané literatury po roce 1989. Jejím cílem je komentovat okolnosti, podmínky a důsledky toho, jak je v českém prostředí zprostředkována literatura jiné jazykové oblasti. Analýza recepce vychází z bibliografického korpusu českých překladů francouzsky psané beletrie knižně vydaných v období let 1990 až 2013 (celkem 2469 publikací).

1.2 Východiska a hypotézy, zvolená metodika práce

Francouzská a česká kultura se mohou zdát poměrně blízké, v mnohém jsou však nesrovnatelné. Liší se z kontextu historického vývoje obou geografických oblastí (česká pobělohorská „doba temna“ a podobně totalitní éra nemají ve francouzských dějinách obdoby), mají rozdílné literární dějiny. Také knižní trhy těchto dvou územních celků jsou zcela rozdílného rozsahu a panují na nich různé zákonitosti a zvyklosti.

Záměrem této práce bylo pokusit se na základě přesných údajů o knižní produkci z oblasti překladů francouzské umělecké literatury popsat specifika české recepce francouzsky psané literatury. Analýza české knižní produkce v porovnání s knižním trhem ve Francii a případně dalších frankofonních zemích měla dospět ke zhodnocení toho, do jaké míry je „český“ obraz francouzské literatury relevantní, případně určitým způsobem posunutý. Charakteristika českého pohledu na francouzsky psanou literaturu měla také potvrdit tušené tendence či případně vyvrátit mylná tvrzení v rámci tohoto konkrétního vztahu dvou kultur a dvou literatur. Mezi sledované aspekty patřily nejen preference nakladatelů při volbě mezi klasickou a současnou literaturou, ale například i poměr mezi knižní produkcí pro náročné čtenáře a pro široké publikum. Pro přehlednost uvedme výčet výchozích hypotéz.

1.2.1 Hypotézy

- 📖 Knih vychází stále víc, to by se tedy mělo přiměřeně projevit i ve stále širší nabídce titulů přeložených z francouzštiny.
- 📖 Po dlouhém období, kdy byl „český“ obraz francouzsky psané literatury závislý na nabídce překladové produkce – deformován nejprve nacistickou a poté komunistickou cenzurou –, dochází po roce 1989 k postupnému narovnání situace: nakladatelé se orientují na dvě stěžejní oblasti:
 - 📖 průběžně doplňují „mezery“ v nabídce stěžejních děl klasické literatury,
 - 📖 snaží se reagovat na nabídku toho nejlepšího ze zahraniční literární scény a v překladech přinášejí to, co prošlo jejich pečlivým výběrem.
- 📖 Současná (aktuální) tvorba je upřednostňována před díly klasiků, a to ze dvou hlavních důvodů:
 - 📖 klasická (kanonická) literatura byla průběžně vydávána po celé poválečné období,
 - 📖 dnešní čtenářské publikum vyhledává spíše texty reflektující aktuální problematiku.
- 📖 Za čtvrt století po roce 1989, kdy knižní trh funguje bez cenzury, máme v českých překladech k dispozici dostatečně rozsáhlý a pestrý vzorek francouzské literární tvorby. Český pohled na francouzskou (a frankofonní) literaturu je tedy v podstatě objektivní, nabídka překladových titulů na českém knižním trhu odráží situaci na francouzské literární scéně.
- 📖 Čeští čtenáři upřednostňují klasičtější formát literárního díla, a to po stránce obsahové i čistě vizuální (knižní zpracování).

Tyto hypotézy doplňovala ještě sada otázek, na něž bylo nesnadné odpovědět bez podkladů v podobě přesných bibliografických dat, například:

- 🌿 K jakým autorům a k jakým dílům se přednostně upírá pozornost čtenářů (a tedy i nakladatelů)?
- 🌿 Lze určit specifika přístupu jednotlivých nakladatelství k francouzské a frankofonní knižní produkci?

Na další okruh otázek, který mohl situaci ve vydávání překladových titulů vysvětlit, bylo nutné hledat odpovědi přímo „v terénu“, mezi nakladateli. Mimochodem i proto, že například přesné údaje o počtech vydaných titulů jsou v České republice (na rozdíl od Francie) nedostupné:

- 🌿 Řídí se rozhodování nakladatelů při volbě konkrétního titulu k vydání nějakými pravidly?
- 🌿 Jak přesně a jak dlouhodobě se vydání překladů plánují? Kdo výběr knih k vydání ovlivňuje?
- 🌿 Je vydávání (francouzské) překladové literatury lukrativní, anebo ztrátové?
- 🌿 Jaké je vlastně finanční pozadí při vydávání literárních překladů z francouzštiny?

1.2.2 Metodika práce

Užitečný rámec pro celou tuto studii, komentující český literární prostor posledního čtvrtstoletí v jeho vztahu k tvorbě francouzsky píšících spisovatelů a k francouzskému knižnímu trhu, mi poskytly dvě zásadní práce: teorie o literárním provozu a jeho tržním pozadí, kterou rozvedl P. Bourdieu,¹ a poznatky o zákonitostech literárního prostoru univerzálního, celosvětového, a o místě, jaký v něm zaujímají literatury národní, které publikovala P. Casanova.² Pokud jde o konkrétní autory a díla, postihnout současnou francouzskou literaturu v celé její šíři umožňuje zejména publikace *Současná francouzská literatura – dědictví, modernita, proměny* (D. Viart, B. Vercier).³

Bourdieuův interpretační model dává možnost vidět literární prostor jako místo soupeření, konkurence, rivality, ale také vzájemného obohacování, doplňování dílčích národních literárních světů. Jeho koncept „posvěcení“ se stává pro tuto studii takřka leitmotivem. Z jeho poznatků vychází také J. E. English,⁴ jehož práce přináší užitečné komentáře zejména k pozadí literárních cen. Casanova definuje literární pole z širšího pohledu, v jejím pojetí přesahuje hranice jednotlivých států i jazykových oblastí, přičemž i v tomto měřítku v něm působí přesně ty vztahy, které popisuje Bourdieu. To, co Casanova vysvětluje v časově dlouhé a geograficky široké linii, však můžeme shodně pozorovat i na menším vzorku francouzského a českého literárního prostoru a zejména také ve vztahu francouzské a české literární scény a toho, jak se profil francouzsky psané literatury zviditelňuje, ale do jisté míry i deformuje prostřednictvím českých překladů a českých knižních vydání.

Ani tak obsažné publikace jako Fryčerův *Slovník francouzsky píšících spisovatelů*,⁵ Kylouškovy *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*⁶ nebo Šrámkovo dvoudílné *Panorama francouzské literatury od počátků po současnost*⁷ nemohly zahrnout všechny autory a díla figurující v bibliografickém korpusu, který tato studie komentuje. Na druhou stranu mým cílem nebylo vytvořit další slovník. Velkou inspirací při vzniku této studie proto pro mě byly dvě dříve publikované práce s podobným zaměřením, obě orientované na jiné časové

¹ BOURDIEU, Pierre. *Pravidla umění: vznik a struktura literárního pole*. Přel. Petr Dytrt a Petr Kyloušek. Brno : Host, 2010.

² CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*. Přel. Čestmír Pelikán. Praha : Karolinum, 2012.

³ VIART, D. ; VERCIER, B. *Současná francouzská literatura – dědictví, modernita, proměny*. Přel. Petr Dytrt, Jovanka Šotolová, Ladislav Václavík. Praha : Garamond, 2008.

⁴ ENGLISH, James F. *Ekonomie prestiže. Ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot*. Přel. Martina Neradová. Brno : Host, 2012.

⁵ FRYČER, Jaroslav a kol.: *Slovník francouzsky píšících spisovatelů*. Praha : Libri, 2002.

⁶ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*. Brno : Host, 2005.

⁷ ŠRÁMEK, Jiří. *Panorama francouzské literatury od počátků po současnost I, II*. Brno : Host, 2013.

výseky našich kulturních (a politických) dějin: *Francouzsko-české vztahy v oblasti překladu (1945–1953)* od P. Čecha⁸ a *České překlady francouzské literatury (1960–1969)* od K. Drskové.⁹ Úskalím mé práce byl mnohem širší rozsah posuzovaného korpusu bibliografických dat – jednak se věnuji období celého čtvrtstoletí, tedy více než dvakrát tak dlouhému časovému období než oba výše zmínění, jednak objem knižní produkce nesmírně narostl. Relativní výhodou je, že popisuji dobu, kterou znám z vlastní zkušenosti (a do značné míry i profesně); nevýhodou to, že se snažím komentovat autory a díla, jejichž hodnotu zatím neproověřil čas. Právě to jistě způsobuje, že některé mé závěry mohou být čistě subjektivní – a to buď posouzením, anebo už čistě způsobem selekce. Z hlediska aktuálnosti výchozích dat je mému pojetí blízký i text Marie Vožďové, *Nová Evropa – české překlady ze současné francouzské literatury*,¹⁰ komentující však jediný rok, a to 2003.

Úvodní část studie vyzdvihuje určitý výběr stěžejních teoretických prací z oblasti literárněvědné a translatologické, avšak bez nároku na úplnost, jelikož cílem je v tomto případě pouze nastínit hlavní rysy problematiky, a nikoli vyložit je detailně. Mnohem větší pozornost je věnována jednak komentářům aktuálního francouzského a českého knižního trhu, jednak analýzám bibliografických údajů, v jejichž pořízení a zpracování vidím zásadnější přínos právě této studie. Bibliografický korpus vychází z dat elektronických katalogů Národní knihovny v Praze. Použit jako referenční pramen jiné báze, například Index Translationum, se neukázalo jako relevantní – důvody jsou v práci vysvětleny.

Komentář celého korpusu bibliografických dat (soupis českých překladů francouzsky psaných děl z oblasti krásné literatury,¹¹ které u nás vyšly v letech 1990 až 2013, – celkem obsahuje 2469 položek, tj. vydaných titulů), jsem se tedy pokusila zasadit do obecného rámce teorie o četbě a čtenářství. A to zejména připomenutím stěžejních konceptů, které mohou být pro analýzy a komentáře bibliografických dat (a popřípadě jejich statistického vyhodnocení) užitečné. Odvolávám se tak především na teorie tzv. kostnické školy (například o horizontu očekávání) nebo na některé teze Rolanda Barthesa. Ačkoli tyto teorie vznikaly před půl stoletím, i dnešní literárněvědná a translatologická literatura se o ně velmi často opírá. Při popisu literárního prostoru a literárního provozu vycházím z výše zmíněných stěžejních prací aktuálních.

Ve statistických přehledech vydávané knižní produkce tato studie nedělá rozdíl mezi literaturou „vysokou“ a „nízkou“ (brakovou), tj. knižní produkcí pro čtenářské elity a pro široké publikum. Tento přístup je víceméně dodržován i v komentářích kvantitativních přehledů (počty vydaných titulů, přehledy nejčastěji vydávaných autorů a literárních děl), ačkoli právě zde se přirozeně (a chtě nechtě) pozornost většinou upírá zejména ke spisovatelům, kteří se řadí do obecně přijímaného literárně-kulturního kánonu. Stěžejní souhrnná bibliografická data jsou však prezentována a analyzována v celé šíři.

⁸ ČECH, Pavel. *Francouzsko-české vztahy v oblasti překladu (1945–1953)*. Brno : Masarykova univerzita, 2011.

⁹ DRSKOVÁ, Kateřina. *České překlady francouzské literatury (1960–1969)*. České Budějovice : JČU v Č. Budějovicích, 2010.

¹⁰ VOŽDOVÁ, Marie. *Nová Evropa – české překlady ze současné francouzské literatury. Compétences nouvelles pour une Europe nouvelle, Romanica Olomucensia XIV, Philologica 86, AUPO*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2004, s. 65–72.

¹¹ Včetně publikací literárněvědných.

1.3 Struktura práce

Po stručné charakteristice obou prostředí – francouzského a českého „literárního provozu“ a knižního trhu se studie nejprve věnuje obecnému popisu různých faktorů, které vstupují do hry před překladem a vydáním konkrétního titulu (výběr literárního díla k vydání) a po něm (propagace, ohlasy). Ve druhé části studie vychází ze souhrnu bibliografických dat, jež pokrývají knižní produkci (překlady z francouzštiny do češtiny z oblasti umělecké literatury) za období od roku 1990 do roku 2013. Tento korpus přesných dat je nahlížen z několika úhlů (knižní produkce jednotlivých českých nakladatelství, francouzští autoři a jejich recepce prostřednictvím překladů – podle počtu vydaných titulů a přehled nejčastěji vydávaných titulů) a pokaždé doplněn komentářem. Komentář jednak detailněji analyzuje skladbu těchto dílčích bibliografií, jednak popisuje okolnosti vydávání vybraných titulů. Závěr shrnuje stěžejní poznatky.

1.3.1 Kapitola (1) Úvod

Kapitola vymezuje východiska studie a zvolenou metodiku, zdůvodňuje hypotézy.

1.3.2 Kapitola (2) O literatuře, čtenářství, překladu a recepci

Kapitola připomíná základní teoretická východiska – literárněvědná i translatologická – vztahující se zejména k recepci literárního díla a recepci překladové literatury. Stručně předjímá také roli překladatele jako základního článku celého řetězce přejímání určitého literárního díla druhou kulturou – připomíná pozitiva i negativa překladatelské iniciativy. (Na tuto část posléze naváže oddíl 7.2.1 *Problematika překladatelských strategií*.)

1.3.3 Kapitola (3) Francouzská literatura dnes

1.3.4 Kapitola (4) Česká literatura dnes

Tyto dvě kapitoly s podobnou strukturou podrobněji popisují prostředí francouzské a české literatury, a to zejména způsoby, jakými obě kulturní oblasti valorizují literární díla, jakou poskytují podporu literární tvorbě a vydávání knih.

1.3.5 Kapitola (5) Knihy ve Francii a v České republice

Kapitola porovnává knižní trh ve Francii a v České republice, popis dokládá dostupnými statistickými údaji o knižní produkce. Pozornost je věnována i překladové tvorbě a jejímu podílu na knižním trhu obou komentovaných prostředí.

1.3.6 Kapitola (6) Francouzská literatura česky – specifika českého prostředí

Kapitola se zabývá detailně českým knižním trhem ve vztahu k francouzské literatuře. Uvádí stručný chronologický vývoj situace překladové produkce na českém knižním trhu od doby poválečné dodnes a připomíná specifika jednotlivých časových úseků. Komentuje také skladbu vydávaných knih – posuzuje pozornost věnovanou jednotlivým literárním druhům a žánrům, literárním proudům a „francouzsky“ osobitým, často módním postupům výstavby či zaměření literárního díla jako erotica, autofikce, nová fikce.

Podobně je dále pojednán jiný úhel pohledu na současnou francouzsky psanou literaturu, a to dnes často kritizovaný přístup k vydělení francouzských a frankofonních autorů. Sem je pro příbuznost zohlednění geografického původu přiřazena i tvorba spisovatelů zvaných „beurs“: záměrem je charakterizovat způsob, jak se k takto vyčleněnému výseku literatury staví nabídka českého knižního trhu a jeho překladové produkce (a i zde není daleko k závěru v tom smyslu, že čeští čtenáři – ale pravděpodobně i většina nakladatelů – o rozmanitosti soudobé francouzské literatury na tomto poli netuší téměř nic).

Oddíl věnovaný vybranému vzorku autorů demonstruje, jak různá, nestejnorodá a v podstatě nesystematická je pozornost nakladatelů k jednotlivým spisovatelům (tuto záležitost později detailně analyzuje 8. kapitola).

Další oddíl posuzuje český knižní trh z hlediska vztahu k bestsellerům – porovnává francouzský a český bestseller a sleduje také, zda komerčně úspěšný titul bude mít automaticky dobré prodeje i na jiném knižním trhu. V závěru oddílu jsou charakterizovány různé strategie nakladatelů při výběru titulů k vydání a s tím spojená problematika subvencí

a u nás často opomíjená role propagace knihy jako tržního produktu. Oddíl pokračuje připomenutím formálních a technických záležitostí (nejen zvolený název, ale například i způsob knižního zpracování může mít vliv na úspěch knihy na daném trhu) a uzavírá jej charakteristika několika vybraných nakladatelství z hlediska skladby jejich edičních plánů.

1.3.7 Kapitola (7) Francouzská literatura česky – recepce v detailech

Kapitola podrobněji rozebírá téma nastíněné na začátku studie, a totiž různé aspekty vlivu překladatele od výběru titulu a jeho prosazení k vydání až po volbu konkrétní strategie při překladu, jež může do jisté míry ovlivnit podobu „produktu“, který český čtenář dostává do rukou (například nivelizovat anebo zdůraznit specifika zdrojového textu).

V závěru této kapitoly jsou uvedeny podrobnosti o struktuře bibliografického korpusu, s nímž pracuje 8. kapitola: od způsobu pořízení dat po metodiku jejich „čištění“ a zvolený postup práce při jejich analýzách a komentářích.

1.3.8 Kapitola (8) České překlady z francouzštiny vydané v letech 1990 až 2013

Téměř polovina studie (z hlediska stránkového rozsahu) je věnována přehlednému zpracování korpusu bibliografických dat. Ta jsou představena ve čtyřech kompaktních modulech: knihy (myslí se vydané „tituly“), nakladatelské subjekty, autoři (výčet je řazen podle souhrnu počtu vydaných titulů, první položku tohoto komentovaného seznamu tvoří Jules Verne s takřka dvěma sty vydanými tituly, na poslední příčce je uveden podrobný soupis autorů, kterým ve sledovaném období vyšel pouze jeden tituly), nejčastěji vydávané tituly.

1.3.9 Kapitola (9) Závěr

V poslední kapitole jsou shrnuty poznatky celé studie. Ty jsou zároveň usouvztažněny s výchozími hypotézami.

1.4 Závěry

Situace na českém knižním trhu je do jisté míry specifická tím, jak se zvláště cyklí: objem a sestava vydané knižní produkce přímo ovlivňuje poptávku: nejen prostřednictvím marketingových nástrojů, ale už pouhou skladbou knih v knihkupectvích jsou čtenáři směřováni k určitému vzorku dostupných knih. Poptávka pak zpětně ovlivňuje nabídku tím, že čtenáři žádají další podobná díla nebo nová díla oblíbených autorů, pokračování již vydaných svazků, rodiče požizují svým potomkům knihy, které měli sami rádi, atp. Zatímco například nový tip automobilu nebo mobilního telefonu dnes zákazníci většinou znají dřív, než je uveden na český trh, u knih je to s výjimkou těch nejexponovanějších bestsellerů (díla J. K. Rowlingové, ve francouzském prostředí snad romány Michela Houellebecqa) mnohem složitější: nabídka je nesmírně pestrá, neorientují se v ní ani čtenáři a zákazníci původního knižního trhu, natož čeští nakladatelé, a už vůbec ne běžní čtenáři. Ti jsou tak odkázáni na předvýběr našich nakladatelů a jejich schopnost nejen daný titul vydat, ale také jej dostat do centra pozornosti.

Markantní je rozdíl velikosti knižního trhu, jež se odvíjí od počtu obyvatel, a tedy potenciálních čtenářů: Francie patří do skupiny států s „velkým trhem“, Česká republika disponuje „středním trhem“. Popis a analýzu českého knižního trhu ztěžuje skutečnost, že u nás nejsou známy ani náklady vydávaných titulů, ani počty prodaných výtisků.

Pořízený soupis bibliografických dat ukazuje, že nejčastějším modelem „zájmu“ českých nakladatelů o tvorbu francouzsky píšících autorů je ojedinělý ediční počín (jeden vydaný titul). Pouze u čtyř nakladatelských subjektů přesáhl objem produkce v průběhu sledovaného období sto titulů.

Naši nakladatelé se při výběru knih k překladu velmi často řídí právě jejich úspěchem v původní zemi: prodaným počtem výtisků a získanými oceněními. Ani jeden z faktorů ale u nás není zárukou jak komerčního úspěchu, tak podobně kladného ohlasu kritiky i čtenářů. Autoři, kteří všichni ve Francii patřili ke špičkám, u nás v překladech vycházejí, pravidelně na sebe ale nestrhnou obzvláštní pozornost. Důvodem je především přednostní zaměření českého trhu a čtenářů na anglosaskou literaturu. Mimoto málokdo z českých čtenářů očekává od knih totéž, co ve Francii dokáže odborná, ale i laická veřejnost ocenit. (Podrobně viz například také 2.3.1 Horizont očekávání; 6.2.2 Orientovat se v nabídce titulů)

Knihy brzy po vydání mizí: ani stěžejní tituly nezůstávají dlouhodobě dostupné (produkce je přesouvána do výprodejů jako jsou obchody Levné knihy či antikvariáty, často nejsou volně dostupné ani v knihovnách). A naopak knihy stále dostupné v antikvariátech a knihovnách se někdy vydávají znovu, a často se dokonce pořizují nové překlady, ačkoli ty dosavadní vůbec nejsou nekvalitní a nelze o nich tvrdit, že by byly zastaralé. Jde hlavně o marketingová rozhodnutí, bez opory v analýzách literárních teoretiků či translatoLOGŮ.

Z porovnání bibliografických dat opakovaně vychází, že nejslabším obdobím ve vydávání literárních děl francouzských autorů (ověřována byla především data u klasických autorů, jejichž tvorba je v evropské kultuře obecně řazena do tzv. literárního kánonu) je první dekáda a poté osmdesátá léta 20. století. K chudým periodám nepatří léta čtyřicátá, ty totiž „zachraňuje“ hlavně období asi tří poválečných let, kdy padla nacistická cenzura a po komunistickém převratu ještě nezačala platit všechna omezení pro vydávání literatury a knižní trh, a ani léta padesátá, kdy alespoň tito autoři vycházet mohli (Baudelaire, Flaubert).

Nápadným jevem devadesátých let 20. století je zvýšený zájem nakladatelů najít „zaručený trhák“ v některém z děl klasických autorů, která dosud zůstala mimo pozornost. S pochopitelnou snahou oslovit také nové, a co nejširší publikum, tak četní nakladatelé sahají po většinou marginálních textech, které tito „velcí“ autoři psali většinou pro výdělek a někdy je dokonce vydávali pod pseudonymem. V některých případech přitom jde o nové, někdy dokonce i historicky první překlady, jindy nakladatelé oprašují poměrně dávná vydání.

Největší pozornosti českého čtenářského publika se, zdá se, těší Jules Verne – ačkoli závěry o úctyhodném počtu vydaných titulů značně relativizuje to, že většina vycházela u jediného nakladatele (Návrat) a není známo, v jakých nákladech; zvláštní je i zjištění, že některé tituly vycházely v témže roce paralelně u různých nakladatelských subjektů. Zajímavé však je, že velmi často jde o vydání v překladech ze dvacátých, třicátých let

minulého století – vedle toho pak překvapuje snaha vydávat v nových překladech díla poprvé uvedená v šedesátých letech a pocházející z dílny renomovaných překladatelů.

Právě vyrovnaný poměr vydávané, a tedy čtenářsky konzumované „náročné“ a „oddechové“ literatury je překvapivý zejména tím, že oba segmenty vedle sebe na trhu existují a každý se zdá mít své místo – a jistě své publikum. V oblasti „náročné“ literatury však mají převahu díla kanonická. Obecně určitá pozornost věnovaná starší literatuře (román 19. století) zatím stále ještě přetrvává, ačkoli při pohledu na pulty knihkupectví můžeme mít dojem, že v nabídce jsou pouze čerstvé bestsellery „dovezené“ ze zahraničních knižních trhů.

1.4.1 Ověření hypotéz

Odpovědi na stanovené hypotézy předkládá tato studie postupně a průběžně – někdy bylo těžké vyjádřit se k jednotlivým otázkám odděleně: problematika výběru textu, jeho překladu, následné výroby knihy, jejího vydání a distribuce, a také následující čtenářské recepce je úzce provázaná. Zmiňme tedy jen výběr zásadních poznatků:

- ☞ Nabídka překladů z francouzsky psané literatury je skutečně široká, je však otázka, do jaké míry se v ní čtenáři orientují – tato problematika by musela být podrobně zkoumána na základě analýz kritických ohlasů, čtenářských anket atp.
- ☞ Průběžně byly doplňovány mezery v nabídce stěžejních děl starší (včetně děl, která v zahraničí vycházela v poválečné době, v 70. a 80. letech) francouzské literatury, někdy dokonce nakladatelé volili díla značně marginální, jež ale z jejich pohledu mohla mít jistý komerční potenciál (detektivky, knihy z oblastí jako „erotica“, ale i dalších, namátkou mystika či surrealismus).
- ☞ Zatímco v 90. letech vycházelo „od každého něco“, od začátku druhého tisíciletí má prioritní postavení současná tvorba. Jelikož opory pro její hodnocení jsou řídké a nepřiliš spolehlivé (nejčastěji zohledňované faktory jsou dva, prodejnost titulu v domácí kultuře a literární ceny), vydání českého překladu nikdy není sázkou na jistotu: preference českého čtenářského publika nakladatelé pouze odhadují, knižní trh jim přináší nejedno překvapení.
- ☞ Do jaké míry je český pohled na francouzsky psanou literaturu, zejména tu současnou, objektivní, lze velmi těžko posoudit. I francouzský pohled na původní tvorbu je velmi různorodý a nelze stanovit obecně platný model, k němuž by se objektivita v preferencích určitých autorů a děl dala vztahovat. S tím je spojená ještě otázka kvantity „dovezených“ titulů: z tohoto pohledu je odpověď jasnější. Segment aktuální produkce s komerčním potenciálem (bestsellery, literárními cenami posvěcená díla) se v českých překladech představuje v dostatečně široké nabídce. Naopak literatura pro náročné čtenáře (nejen román, ale i současné nekomerční drama, poezie) je na český trh v překladech uváděna spíše zřídka, nakladatelé jsou v této oblasti podezíraví, nedůvěřiví: přes poměrně štědré dotace (nejčastěji z francouzských zdrojů) se vydávání takových titulů nevyplatí, zisk z prodeje většinou nepokrývá ani náklady na pořízení licence a překladu a na výrobu a distribuci knihy.
- ☞ Otázka „české“ preference tradiční knihy se do jisté míry potvrdila: už nápadný objem vydaných titulů osvědčených autorů 19. století (Verne, Dumas), obliba některých románových sérií současných autorů oddechového čtiva, ale i množství opakovaných titulů, jež reprezentují českou představu o francouzské literatuře (*Malý princ*, *Paní Bovaryová*, *Květy zla*) dokládají, že se české publikum spíše vyhýbá experimentům a není nakloněno objevování nových obzorů a stimulů. Naopak pokud jde o formální stránku knižní produkce, tradovaná pravda o oblíbě knih v tvrdých deskách již neplatí.

1.4.2 Slovo závěrem

Nezbývá než připomenout, že hlavní směr této studie vede po diachronické linii – komentář proměn edičních strategií na základě analýzy korpusu bibliografických údajů. Místy se nicméně nevyhýbá ani přístupu axiologickému. Hodnotící stanoviska jsou ale takřka výhradně ryze subjektivní. Jakkoli se mně osobně může zdát, že český literární prostor má k tomu francouzskému stále značné dluhy a že nemá možnost „importovaná“ díla prezentovat v adekvátním kontextu, pro jiného čtenáře se nabídka knih z Francie a od dalších francouzsky píšících autorů může jevit jako zcela postačující.

Za sebe bych francouzské literatuře přála, aby dostala možnost předvést se v celé své bohatosti a dokázat, že i Čechům má co přinést a čím je obohatit, případně kam je vést, tak jako tomu bylo ve 30. letech minulého století.

1.5 Přínos studie a další směry bádání

Přínos této studie vidím na několika rovinách. Reflexe daného stavu by mohla být inspirativní pro ty, kdo se s francouzskou literaturou chtějí seznámit zevrubně, například ji teprve studují (ze studie vyplývá, že omezit se na nabídku překladových titulů může být velmi zavádějící, pokud chci získat představu o francouzské literatuře jako takové), anebo pro překladatele a nakladatele (studie ukazuje, jaká díla se při výběru k překladu opomíjejí, kde tedy je potenciální „mezera“ na knižním trhu, a naopak: čemu a proč se dává přednost a kde je nebezpečí, že čtenářská poptávka už je nasycená). Badatelům, kteří se na oblast současné francouzské literatury a případně i její překlad zaměřují, tato práce nejspíš nepřinese převratná zjištění. Její přínos tak lze vidět především v tom, že tušené souvislosti dokládá konkrétními daty, které v současné době nelze pořídit úplně jednoduchým způsobem. Velmi zajímavým pokračováním této studie by byla podrobná analýza ohlasů – tedy způsobu, jak o francouzské literatuře zprostředkované českými překlady referuje naše kritika a literární publicistika, popřípadě také naše učebnice.

1.6 Výběrová bibliografie

Literární věda

- AUGÉ, M. Non-lieux. *Introduction à une anthropologie de la surmodernité*. Paris : Le Seuil, 1992.
- BARTHES, Roland. *Le Degré zéro de l'écriture*. Paris : Seuil, 1953.
- BARTHES, Roland. *S/Z*. Přel. Josef Fulka. Praha : Garamond, 2007.
- BAYARD, Pierre. *Comment améliorer les œuvres ratées ?*. Paris : Minuit, 2000.
- BAYARD, Pierre. *Comment parler des livres que l'on n'a pas lus ?*. Paris : Minuit, 2007.
- BAYARD, Pierre. *Et si les œuvres changeaient d'auteurs ?*. Paris : Minuit, 2010.
- BAYARD, Pierre. *Jak mluvit o knihách, které jsme nečetli*. Přel. Petra James. Brno : Host, 2010.
- BAYARD, Pierre. *Le Plagiat par anticipation*. Paris : Minuit, 2009.
- BAYARD, Pierre. *Qui a tué Roger Ackroyd ?*. Paris : Minuit, 1998.
- BLANCHOT, M. *Comment la littérature est-elle possible ?*. Paris : José Corti, 1942.
- BLINKOVÁ PELÁNOVÁ, Eva. Německá inspirace v díle Gérarda de Nerval. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2014.
- CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*. Přel. Čestmír Pelikán. Praha : Karolinum, 2012.
- COHNOVÁ, Dorrit. *Co dělá fikci fikcí*. Přel. Milan Orálek a Veronika Klusáková. Praha : Academia, 2009.
- COMPAGNON, Antoine. *Démon teorie. Literatura a běžné myšlení*. Přel. Eva Sládková. Brno : Host, 2009, s. 113.
- ECO, Umberto. *Les Limites de l'interprétation*. Přel. Myriem Bouzaher. Paříž : Grasset & Fasquelle, 1992.
- FRYČER, Jaroslav a kol.: *Slovník francouzsky píšících spisovatelů*. Praha : Libri, 2002.
- GADAMER, H. G. *Člověk a řeč*. Přel. Jan Sokol a Jakub Čapek. Praha : OIKOMENH, 1999.
- GAMMELGAARD, Karen. Kánon – literární, nebo textový? In JANOUŠEK, Pavel (ed.). *Otázky českého kánonu*. Praha : Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2006.
- GENETTE, Gérard. *Fikce a vyprávění*. Přel. Eva Brechtová. Praha : ÚČL AV, 2008.
- GENETTE, Gérard. *Palimpsestes. La littérature au second degré*. Paris : Seuil, 1982.
- CHEVREL, Yves. *La littérature comparée*. Paris : Presses Universitaires de France, 2009.
- CHRISTOV, Petr (ed). *Francouzské drama dnes I. Antologie současné francouzské dramatiky*. Přel. Daniela Jobertová, Kateřina Neveu, Petr Christov. Brno : Větrné mlýny, 2005.
- CHRISTOV, Petr (ed). *Francouzské drama dnes II. Antologie současné francouzské dramatiky*. Přel. Daniela Jobertová, Kateřina Neveu, Petr Christov. Brno : Větrné mlýny, 2008.
- JAMEK, Václav. Když literatura sbírá síly. In ŠOTOLOVÁ, Jovanka (ed.). *Francouzská čítanka. Gutenbergova čítanka současné francouzské prózy*. Praha : Gutenberg, 2004.
- JOBERTO VÁ, Daniela. Současná francouzská dramatická tvorba: na věčném rozcestí literatury a divadla. *Plav*, č. 2, Praha, 2008
- KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*. Brno : Host, 2005.
- KYLOUŠEK, Petr. *Literární hnutí Husarů ve Francii po roce 1945*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002.
- LAGARDE, André ; MICHARD, Laurent. *Francouzská literatura 19. století*. Přel. Jiří Našinec, Jiří Pelán, Aleš Pohorský. Praha : Garamond, 2008.
- LE BRIS, Michel ; ROUAUD, Jean (eds.). *Pour une littérature-monde*. Paris : Gallimard, 2007.
- LEJEUNE, Philippe. *Le pacte autobiographique*. Paris : Seuil, 1975.
- MARX, William. *L'Adieu à la littérature*. Paris : Minuit, 2005.
- PAPOUŠEK, Vladimír, TUREČEK, Dalibor: *Hledání literárních dějin*. Praha : Litomyšl, 2005.
- PROUST, Marcel. *Eseje: zamyšlení nad Sainte-Beuvem*. Přel. Věra Dvořáková. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1968, 2. vyd. Olomouc : Votobia, 1996.
- SARTRE, Jean-Paul. *Qu'est-ce que la littérature*. In *Situations II*. Paris : Gallimard, 1948.
- Soubor díla F. X. Šaldy. Králík, O.; Komárek, M.; Opelík, J. (eds.). *Kritické projevy – 8*, s. 319–320.

- ŠPILAROVÁ, Olga. Figury, fragmenty, forma: Roland Barthes ve francouzském myšlenkovém kontextu padesátých až osmdesátých let 20. století. In BARTHES, Roland. *Rozkoš z textu*. Praha : Triáda, 2008.
- ŠRÁMEK, Jiří. *Panorama francouzské literatury od počátků po současnost I, II*. Brno : Host, 2013.
- TODOROV, Tzvetan. *Les Genres du discours*. Paris : Seuil, 1978.
- TODOROV, Tzvetan. *Poetika prózy*. Přel. Jiří Pelán, Libuše Valentová. Praha : Triáda, 2000.
- VIART, D. ; VERCIER, B. *La littérature française au présent. Héritage, modernité, mutations*. Paris : Bordas, 2005.
- VIART, D. ; VERCIER, B. *Současná francouzská literatura – dědictví, modernita, proměny*. Přel. Petr Dytrt, Jovanka Šotolová, Ladislav Václavík. Praha : Garamond, 2008.
- VOLDŘICHOVÁ-BERÁNKOVÁ, Eva. „Rytíři zapadajícího slunce“. Stručná geneze pojmu dekadence ve francouzské literatuře. HOUSKOVÁ, Anna ; SVATOŇ, Vladimír (eds.) *Konec a počátek. Literatura na přelomu dvou staletí*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2012, s. 9–16.
- VOZÁKOVÁ, Karla. Současný stav a perspektivy literární historie. Nástin dílčích problémů. *Acta Universitatis Palackianae, Olomouensis Facultas Philosophica. Philologica*, 91, 2007, s. 345–350.
- VOŽDOVÁ, Marie. Nová Evropa – české překlady ze současné francouzské literatury. *Compétences nouvelles pour une Europe nouvelle, Romanica Olomucensia XIV, Philologica 86, AUPŮ, UP, Olomouc 2004*, s. 65–72.

Recepce, analýza literárního prostoru

- BOURDIEU, Pierre. Les conditions sociales de la circulation des idées. In *Actes de la recherche en sciences sociales*, č. 145, 2002, s. 3–8.
- BOURDIEU, Pierre. *Pravidla umění: vznik a struktura literárního pole*. Přel. Petr Dytrt a Petr Kyloušek. Brno : Host, 2010.
- BOURDIEU, Pierre. *Questions de sociologie*. Paris : Minuit, 1980.
- CASANOVA, Pascale. Consécration et accumulation de capital littéraire. La traduction comme échange inégal. *Actes de la recherche en sciences sociales. Traductions: les échanges littéraires internationaux*, sv. 144, září 2002, s. 7–20.
- CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*. Přel. Čestmír Pelikán. Praha : Karolinum, 2012.
- CHARPENTIER, Isabelle (ed.). *Comment sont reçues les œuvres*. Paris : Créaphis, 2006.
- COSSET, Pierre-Laurent ; GRAFNETTEROVÁ, Lenka. *Jak čtou Češi, Francouzi a Němci Hrabalova Anglického krále*. Praha : SLON, 2009.
- ENGLISH, James F. *Ekonomie prestiže. Ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot*. Přel. Martina Neradová. Brno : Host, 2012.
- GUIADER, Vincent. Les appropriations littéraires et politiques des Particules élémentaires de Michel Houellebecq. In CHARPENTIER, Isabelle (ed.). *Comment sont reçues les œuvres*. Paris : Créaphis, 2006, s. 177–189.
- GOUANVIC, Jean-Marc. *Pratique sociale de la traduction. Le roman réaliste américain dans le champ littéraire français (1920–1960)*. Arras: Artois Presses Université, 2007.
- HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949–2006*. Praha : Libri, 2007.
- HALIMI, Serge. *Les nouveaux chiens de garde*. 2. vyd. Paris : Seuil, 2005.
- HOLÝ, Jiří. Poznámky ke koncepcím „kostnické školy“ a českého strukturalismu. In ČERVENKA, Miroslav (ed.). *Čtenář jako výzva. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky*. Brno : Host, 2001.
- HORELLOU, Chantal ; SEGRÉ, Monique. *Regards sur la lecture en France*. Paris-Montréal : L'Harmattan, 1996.
- JANÁČEK, Pavel. *Literární brak. Operace vyloučení, operace nahrazení, 1938–1951*. Brno : Host, 2004.

- JAUSS, Hans Robert. Dějiny literatury jako výzva literární vědě. Přel. I. Vízdalová. In ČERVENKA, Miroslav (ed.). *Čtenář jako výzva. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky*. Brno : Host, 2001.
- PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha*. Praha – Litomyšl : Ladislav Horáček – Paseka, 2003.
- SAPIRO, Gisèle. Les enjeux politiques de la réception de la littérature hébraïque en France. In CHARPENTIER, Isabelle (ed.). *Comment sont reçues les œuvres*. Paris : Créaphis, 2006, s. 217–228.
- ŠÁMAL, Petr. *Soustružníci lidských duší: lidové knihovny a jejich cenzura na počátku 50. let 20. století*. Praha : Academia, 2009.
- ŠIMEČEK, Zdeněk ; TRÁVNÍČEK, Jiří. *Knihy kupovati. Dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha : Academia, 2014.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti. Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Host : Brno, 2011.
- VADDÉ, Agnès. *Politique éditoriale et de traduction : L'Exemple de la littérature française traduite en tchèque entre 1960 et 1989*. Genève : Université de Genève, 2001.

Translatologie

- BALLARD, Michel. *Censure et traduction*. Arras : Artois Presses Université, 2011.
- BERMAN, Antoine. *L'Épreuve de l'étranger. Culture et traduction dans l'Allemagne romantique*. Paris : Gallimard, 1984.
- BERMAN, Antoine. La traduction comme épreuve de l'étranger. *Texte*, č. 4, 1985.
- CORDONNIER, Jean-Louis. *Traduction et culture*. Paris : Didier, 1995.
- COSSET, Pierre-Laurent ; GRAFNETTEROVÁ, Lenka. *Jak čtou Češi, Francouzi a Němci Hrabalova Anglického krále*. Praha : SLON, 2009.
- DOSSE, Mathieu. La traduction, une lecture comme une autre ? In MANZARI, Francesca ; RINNER, Fridrun. *Traduire le même, l'autre et le soi*. Aix-en-Provence : Presses Universitaires de Provence, 2011, s. 123–134.
- ČEŇKOVÁ, Ivana; SLÁDKOVÁ, Miroslava; ŠOTOLOVÁ, Jovanka. *Dialogue des cultures : interprétation, traduction*. Praha : ÚTRL FF UK, 2006.
- ECO, Umberto. *Dire presque la même chose*. Přel. Myriem Bouzaher. Paříž : Grasset & Fasquelle, 2006.
- FIŠER, Zbyněk. *Překlad jako kreativní proces. Teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Brno : Host, 2009.
- FISH, Stanley. *Is There a Text in This Class ?*. Cambridge : Harvard University Press, 1980.
- GOUANVIC, Jean-Marc. *Pratique sociale de la traduction. Le roman réaliste américain dans le champ littéraire français (1920–1960)*. Arras: Artois Presses Université, 2007.
- HRALA, Milan (ed.). *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha : Karolinum, 2002.
- CHARRON, Marc. Berman, étranger à lui-même? *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, sv. 14, č. 2, 2001, s. 97–121. [online]. Dostupné z: <http://id.erudit.org/iderudit/000571ar>.
- KALIVODOVÁ VĚŠÍNOVÁ, Eva et al. *Tajemná translatologie – cesta k souvislostem textu a kultury*. Praha : FF UK, 2008.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Praha : Ivo Železný, 1998.
- MANZARI, Francesca ; RINNER, Fridrun. *Traduire le même, l'autre et le soi*. Aix-en-Provence : Presses Universitaires de Provence, 2011.
- MESCHONNIC, Henri. *Pour la poétique*. Paris : Gallimard, 1973.
- MORAES, Marcelo Jacques de. Le traducteur et ses affects. In MANZARI, Francesca ; RINNER, Fridrun. *Traduire le même, l'autre et le soi*. Aix-en-Provence : Presses Universitaires de Provence, 2011, s. 37–47.
- NEUDERTOVÁ, Miriam. *Poválečná generace překladatelů: malé a velké dějiny*. Diplomová práce. Ved. J. Šotolová. Praha : ÚTRL FF UK, 2013.
- REISS, Catherine. *Text Analysis in Translation : Theory, Methodology, and Didactic Application of o Model of Translation-oriented Text-Analysis*. Amsterdam : Rodopi, 2006, s. 17.
- RICŒUR, Paul. *Sur la traduction*. Paris : Bayard, 2004.

- RISTERUCCI-ROUDNICKY, Danielle. *Introduction à l'analyse des œuvres traduites*. Paris : Armand Colin, 2008.
- RUBÁŠ, Stanislav (ed.). *Slovo za slovem. S překladateli o překládání*. Praha : FF UK, 2013.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. České překlady Raymonda Queneaua. In SVATOŇ, Vladimír ; HOUSKOVÁ, Anna (eds.). *Srovnávací poetika v multikulturním světě*. Praha: FF UK, 2004, s. 297–307.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. La littérature française en traduction tchèque : quelles valorisations ? Le bilan des 25 dernières années du paysage éditorial : commentaire basé sur des recherches bibliographiques. Text odevzdaný k publikaci v čísle Roman français lu de l'étranger, revue Romanesques, CERR, Classiques Garnier, Paříž.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. La traduction, un pont entre deux rives : Total Kheops de Jean-Claude Izzo en français et en tchèque. Příspěvek přednesený na mezinárodní konferenci « IVe Colloque international d'argotologie. Expressivité vs identité dans les langues ». Mělo vyjít v Munipress v r. 2010.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Literární experiment jako problém překladu aneb text a čas. In HRALA, Milan (ed.). *Český překlad II (1945–2004)*. Praha: FF UK, 2005, s. 106–118.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Moc a bezmoc překladatele. Role překladatele v recepci autora a díla v českém prostředí. In KALIVODOVÁ, Eva (et al.). *Tajemná translologie? Cesta k souvislostem textu a kultury*. Praha : FF UK, 2008, s. 117–133.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Naprosto dokonalá detektivka Tanguyho Viela? Kritika překladu. *Plav*, měsíčník pro světovou literaturu, roč. 3, č. 10 (200710), s. 41–47.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Nejčtenější francouzský autor? Verne a Gosciny! Frankofonní literatura v ČR po roce 1989. In HRALA, Milan (ed.). *Český překlad 1945–2003*. Praha : FF UK, 2005, s. 115–126.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Queneau en tchèque: la langue française parlé, écrite et traduite. *Verbum*, Vol. 8, No. 1, Budapest : Akadémiai Kiadó, 2006, s. 213–224.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Sur le point-virgule et autres détails éphémères. *Études romanes de Brno*. 2013, roč. 34, č. 1, s. 27–40. ISSN 1803-7399.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Zola à la tchèque. In Bachleitner, Norbert; Smolej, Tone; Ziegler, Karl (eds.). *Zola en Europe centrale*. Valenciennes: Presses Universitaires de Valenciennes, 2011, s. 129–144.
- TOURY, Gideon. *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1995.
- TOURY, Gideon. The nature and Role of Norms in Translation. In Gideon Toury (ed.). *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 1995
- WECKSTEEN, Corinne. Censure et traduction : détournement et contournement des sens interdits. In BALLARD, Michel. *Censure et traduction*. Arras : Artois Presses Université, 2011, s. 53–68.
- WECKSTEEN, Corinne. Le corpus en traductologie : un moyen d'observation pour une approche réaliste de la traduction. Application à quelques phénomènes connotatifs. In BALLARD, M.; PINEIRA-TRESMONTANT. C. *Les corpus en linguistique et en traductologie*. Artois Presses Université, 2007, s. 261–281.
- WEINMANN, Frédéric. Houellebecq censuré ? Les traducteurs et le manque de style. In BALLARD, Michel. *Censure et traduction*. Arras : Artois Presses Université, 2011, s. 173–185.
- WUILMART, Françoise. Le péché du « nivellement » dans la traduction. *META : journal des traducteurs*, č. 3, roč. 52, září 2007, s. 391–400.